

Людмила Йосипівна Петришин,
доктор педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

УДК 37.036+37.013.43

ТЕХНОЛОГІЯ «КРЕАТИВІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ» ЯК ІНТЕГРАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ (МСП)

В статті на основі проведеного теоретико-методического аналізу проблеми дослідження описано креативність як необхідне умово професійної діяльності соціального педагога, так як в різних видах діяльності он повинен використовувати індивідуальний підхід до клієнту, який і потребує творчості; проаналізовано структуру авторської технології «Креативізації особистості» студентів в процесі профільної підготовки.

Ключевые слова: *формирование, творчество, креативность, процесс формирования креативности, технология «креативизации личности», будущие социальные педагоги, профессиональная подготовка.*

In the article on the basis of the theoretical and methodological analysis of research problems described creativity as a necessary condition of professional social workers, since the various activities it has to use an individual approach to each client, which requires creativity; analyzed the structure of author's technology "creativization person" students in the process training.

Key words: *creation, creative, creativity, technology "creativization person", the formation of creativity, future social workers, professional training.*

Сучасний стан розвитку суспільства в Україні вимагає від професійної освіти творчої орієнтованості навчально-виховного процесу, певної новизни, що формує креативну особистість, здатну до творчої діяльності та пошуку в професійній сфері. Разом з цим, метою сучасної освіти є формування конкурентоспроможного спеціаліста певної сфери, здатного втілювати креативний та інноваційний складники у професійну діяльність. На підставі цього, однією з вимог для реалізації окресленого завдання є впровадження у навчальний процес креативного підходу та педагогічних технологій, що регламентуватимуть формування креативної особистості у процесі фахової підготовки [1; 4; 6].

Під час організації педагогічного процесу, спрямованого на формування креативної особистості майбутнього соціального педагога, потрібно переосмислити та видозмінити зміст його професійної підготовки. Крім цього, доцільно змінити складники, що визначають стан навчально-виховного простору ВНЗ, а також означити конкретні форми та методи його організації, створити відповідну навчально-матеріальну базу, тобто, адаптувати педагогічні технології до процесу формування креативності МСП, що дасть змогу більш ефективно

реалізувати завдання під час об'єкт-суб'єктної взаємодії МСП та науково-педагогічних працівників ВНЗ.

Формування цілей статті полягає в описі та обґрунтуванні авторської технології «Креативізації особистості» спрямованої на формування у майбутніх соціальних педагогів креативності, як особистісно-професійної властивості.

У педагогічній науковій теорії та практиці функціонують педагогічні технології, що забезпечують формування та розвиток творчого потенціалу креативної особистості з метою розвитку креативних здібностей. Зважаючи на те, назвемо більш поширені технології, спрямовані на формування креативної особистості: технологія виявлення розвитку творчих здібностей (І. Волкова); технологія виховання соціальної творчості (І. Іванова); технологія розв'язання винахідницьких задач (Г. Альшуллера); особистісно орієнтована (Вольфдорська педагогіка); технологія саморозвитку (М. Монтесорі); технологія розвивального навчання (Л. Занкова); технологія формування творчої особистості; технологія створення «ситуації успіху» (А. Белкін); технологія інтеграції різних видів мистецтва (Б. Юсова, Г. Шевченко).

У процесі конструювання авторської *технології «креативізації особистості»*, ми розробили *вимоги* до педагогічної технології, згідно з якими, вона повинна мати такий орієнтований зміст: розвивати у студентів, майбутніх соціальних педагогів, креативне мислення та навички його використання; формувати у майбутніх соціальних педагогів бажання здобуття знання про креативність як особистісно-професійну властивість; розвивати бажання в МСП до творчого самовираження та самореалізації; сприяти розвитку мотивації до оволодіння креативними вміннями та навичками; формувати в майбутніх фахівців соціальної сфери креативну позицію та готовність до креативної соціально-педагогічної діяльності; сприяти підготовці майбутніх соціальних педагогів до реалізації креативної компетентності у професійній діяльності. В цілому, розроблена нами технологія базується на креативному підході до навчально-виховної діяльності у фаховій підготовці майбутніх соціальних педагогів [2; 3; 8].

Креативний підхід до навчання буде забезпечувати використання у навчальному процесі адаптованих креативних технік, методик, технологій, що спричинять відхід від усталених штампів, стандартів, сприятимуть засвоєнню певних професійних знань, норм, правил, інструкцій. Цей підхід дасть змогу реалізувати креативну технологію під час підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціальності «Соціальна педагогіка». Також необхідно наголосити, що реалізація креативного підходу в процесі технологізації навчання майбутніх соціальних педагогів вплине на результативність формування креативної особистості майбутніх соціальних педагогів під час фахової підготовки. Окрім цього, використання креативного підходу в навчанні майбутніх соціальних педагогів передбачатиме певне структурування навчального матеріалу, оскільки формування креативного фахівця відбувається у взаємозв'язку з самоактуалізацією та саморозвитком особистості, формуванням креативного мислення, поглибленням креативних знань, виробленням креативних умінь і навичок [7; 8].

Отже, креативний підхід слугуватиме основою *технології «креативізації особистості»*. Разом із тим, цей підхід сприятиме таким *факторам*:

- формуванню навчальних цілей та завдань з урахуванням природних задатків особистості;
- позитивній об'єкт-суб'єктній взаємодії та виокремленню з навчального матеріалу особистісно значущих елементів, що стимулюватимуть креативне мислення студентів;
- регламентуванню авторської креативної позиції щодо розв'язання завдань;
- формуванню позитивного досвіду в реалізації креативних ідей у професійну, соціально-педагогічну сферу діяльності майбутніх соціальних педагогів;
- визначенню важливих концептуальних ідей технології «креативізації особистості» майбутніх соціальних педагогів у педагогічній системі формування креативності [7].

Формування креативності студентів у розробленій технології складатиметься з трьох алгоритмічних *блоків* (етапів):

- інформаційно-теоретичного;
- творчо-реконструктивного;
- креативно-репрезентативного.

Кожен із означених блоків патронує певний етап навчально-виховного процесу, має означену мету й завдання та здійснюється за допомогою певних форм, методів, засобів та ресурсів.

1. *Інформаційно-теоретичний блок* є підготовчим етапом до формування креативної особистості майбутніх соціальних педагогів та ґрунтується на використанні студентами першого та четвертого курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр соціальної педагогіки» адаптованих проблемних лекцій, лекцій продукування креативних ідей, семінарів-дискусій, семінарів-бесід, практичних занять, що базуються на використанні ігор-стратегій та впровадженні у навчальний процес креативних задач та технік.

Мета цього блоку полягає в самоактуалізації, саморозвитку природних креативних здібностей, креативного мислення особистості майбутнього соціального педагога, що слугуватиме основою формування креативності фахівця соціальної сфери.

Завдання інформаційно-теоретичного блоку полягають у наданні знань про особливості творчої діяльності соціального педагога, визначенні рівнів креативного потенціалу студентів.

2. *Творчо-реконструктивний блок* передбачає накопичення креативних знань, розвиток креативних здібностей майбутнього соціального педагога та ґрунтується на використанні у навчально-виховному процесі студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст соціальної педагогіки» інтерпретованих лекцій-майстерень, семінарів-тренінгів, семінарів розв'язання проблемних задач, практичних занять, спрямованих на використання арт-технологій та впровадження креативних тренінгів, що формуватимуть креативні знання та здібності, допоможуть реконструювати особистість майбутнього фахівця соціальної сфери в креативно-інноваційному напрямі за допомогою креативного підходу до навчання.

Метою цього блоку є активне використання арт-технологій та креативних методик тренінгового характеру у навчально-виховній діяльності МСП, їх комбінування, моделювання та реалізацію під час навчальної діяльності об'єктів педагогічної системи та реконструювання особистості МСП у напрямі креативності.

Завданнями творчо-реконструктивного блоку є формування об'єкта педагогічної системи, як творчого інтелектуала, здатного до креативної діяльності, введення креативних методик та тренінгів, що спонукатимуть до креативної дії в сфері професійної діяльності, що зумовить результат – стійкі креативні вміння й навички.

3. *Креативно-репрезентативний блок* орієнтовано на формування креативних умінь та навичок,

креативної компетентності майбутнього соціального педагога під час навчання за кваліфікаційним рівнем «магістр». Цей блок ґрунтується на використанні синтезованих інтерактивних лекцій, лекцій-прес-конференцій, кейс-семінарів, семінарів-сценаріїв, що ми розробили, практичних занять, спрямованих на використання проектних технологій та креативних методик, технологій, що забезпечуватимуть формування цілісної креативної особистості – соціального педагога, здатного до креативної професійної дії.

Мета цього блоку полягає у закріпленні в майбутніх соціальних педагогів креативних умінь та навичок, що є основою креативної компетенції майбутнього фахівця, яку соціальний педагог використовуватиме у професійній діяльності.

Важливим у цьому блоці є розв'язання дидактично-методичних завдань, що полягають у формуванні переконань необхідності креативної соціально-педагогічної діяльності, в оволодінні креативними вміннями та навичками у науково-дослідній та практичній роботі МСП у виші, самоактуалізації креативної діяльності, активізації застосування креативної компетентності в соціально-педагогічній сфері [2; 5; 8].

Необхідно констатувати, що розроблена технологія базується на взаємозв'язку адаптованих форм та методів, системному використанні креативних задач, технік, методик та тренінгів, що спричинятимуть послідовний розвиток та формування креативного мислення, креативних знань та здібностей, умінь та навичок.

Загальною метою запропонованої технології є реалізація модульно-розвивальної технології навчання, що спрямована на формування креативної особистості майбутнього соціального педагога; реалізацію творчої спрямованості особистості; формування креативного мислення, умінь та навичок майбутнього фахівця соціальної сфери.

Мета технології буде реалізована за допомогою системи таких завдань для забезпечення:

- умов для самоактуалізації та самореалізації особистості, використовуючи сучасні форми та методи навчання;
- реалізації креативного потенціалу та креативних здібностей;
- оволодіння студентами креативними знаннями, вміннями та навичками.

Означені мета та завдання технології надають нам змогу окреслити новизну запропонованої технології, що полягає в інтерпретації відомих у науковій теорії та практиці технологій та практичній адаптації креативних задач, технік, тренінгів та методик, спрямованих на формування креативності майбутніх соціальних педагогів у фаховій підготовці.

У процесі реалізації технології «Креативізації особистості» передбачено підвищення якості самостійної діяльності студентів у фаховій підготовці. Самостійна діяльність є компонентом навчальної діяльності студентів і вирізняється саморозвитком, самоактуалізацією особистості у творчій самостійності,

передбачає у формуванні креативного спеціаліста здатності самостійно генерувати нові креативні ідеї, методики та технології, що нададуть змогу реалізувати креативну компетентність на практиці. Науковці розглядають самостійну діяльність, як спосіб діяльності студента, здійснюваної власними силами, без стороннього впливу [8].

Ми витлумачуємо самостійну діяльність студентів, майбутніх соціальних педагогів, як творчу пізнавальну діяльність, що реалізується у процесі виконання творчих завдань креативного характеру.

У цьому науковому дослідженні ми розробили кілька блоків самостійної діяльності для студентів, спрямованої на самоактуалізацію, саморозвиток, самореалізацію креативних умінь та навичок майбутніх соціальних педагогів у професійній діяльності.

Перший блок присвячено репродуктивному виду самостійної діяльності, його мета полягає у ґрунтовному оволодінні навчальним матеріалом, спрямованим на засвоєння креативності, як особистісно-професійної властивості.

Другий блок регламентує творчий вид самостійної діяльності та розв'язання проблем та ситуацій соціально-педагогічного плану.

Третій блок орієнтує студентів на креативну самостійну діяльність, що містить укладення «Щоденника креативізації», в якому буде зазначено основні форми й методи креативного зростання особистості МСП у професійній підготовці, а також виділено способи реалізації креативної компетентності студентів. Основні змістові складники «Щоденника креативізації» ми конкретизували таким чином:

- визначення власного креативного потенціалу та креативних здібностей,
- особистісні рекомендації щодо формування креативної особистості,
- укладання програми формування креативності,
- продукування креативних ідей у соціально-педагогічній сфері. Завершальним складником «Щоденника креативізації» є розділ, присвячений опису власних вражень майбутнього соціального педагога, отриманих у процесі пізнання себе, як креативної особистості, самоактуалізації креативних особливостей та самореалізації креативної компетентності у професійній діяльності [8].

«Щоденник креативізації» повинен бути репрезентовано на семінарських та практичних заняттях із курсів «Педагогіка обдарованості», «Креативна педагогіка» та «Інноваційні технології в соціально-педагогічній діяльності». У «Щоденнику креативізації» доцільно зазначати недоліки та рекомендації, що з'являтимуться у процесі формування креативної особистості майбутнього соціального педагога, як фахівця соціальної сфери. Отже самостійна діяльність зумовлювала реалізацію тих функцій у системі формування креативності МСП, які ми визначили:

- *оптимізація та корекція* (виявлення індивідуального креативного потенціалу та здібностей студентів, їх опис, аналіз та корекцію);

– саморозвиток та самоактуалізація (набуття навичок самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації креативних умінь, навичок та компетентності у професійній сфері діяльності) [8].

Для організації самостійної діяльності майбутніх соціальних педагогів використовувати навчально-методичні посібники в електронній формі, що допомагають організувати самостійну діяльність студентів у процесі проходження практик.

Ми визначили такі основні *структурні компоненти* електронного навчально-методичного посібника:

- слайд-матеріали тематичного характеру;
- структура креативних технік, що можна було б реалізувати на практиці для підвищення творчої та мотиваційної активності дітей та молоді;
- комплекс діагностичних методик для оцінки рівня творчої активності та креативного потенціалу [8].

Використання навчально-методичних посібників в електронній формі забезпечуватиме комплексний характер організації самостійної діяльності майбутніх соціальних педагогів та допомагатиме їм у системному використанні креативних знань, оптимізації креативних умінь та навичок, реалізації креативної компетентності на практиці. Крім цього, матеріал, що зібрали студенти, повинен містити творчий характер і має бути використаний у процесі написання «Щоденників креативізації», наукових статей, соціальних проєктів.

Важливою формою діяльності у підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери є *науково-дослідна та практична робота*, як взаємопов'язані складники підготовки кваліфікованих соціальних педагогів, здатних самостійно розв'язувати професійні, соціально-педагогічні завдання. Науково-дослідна діяльність сприяє формуванню готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до креативної реалізації отриманих у ВНЗ знань, умінь та навичок, допомагає оволодіти методологією науково-креативного пошуку, набути дослідницького досвіду у процесі реалізації креативної компетентності.

Таким чином, реалізація та активне використання *технології «креативізації особистості»* у процесі формування креативності майбутніх соціальних

педагогів у ВНЗ є необхідною умовою підвищення якості освіти та формування конкурентоспроможного креативного фахівця, забезпечить формування креативності у МСП, що надасть змогу на науковій основі та за допомогою сформованої креативної компетентності ефективно розв'язувати професійні завдання, суттєво підняти рівень професійної підготовки фахівця соціальної сфери.

Використані літературні джерела

1. Гнатко Н. М. Проблема креативності и явление подражания [Текст]: монографія / Н. М. Гнатко; Рос. акад. наук. Ин-т психологии. – М.: [б. и.], 1994. – 43 с.
2. Капська А. Й. Технології соціально-педагогічної роботи [Текст]: навч. посібн. / О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська та ін.; за ред. проф. А. Й. Капської. – К.: НДПУ, 2000. – 372 с.
3. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: наук.-метод. та організаційно-технологічний аспекти [Текст]: монографія / О. Г. Карпенко; за ред. С. Я. Харченка. – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.
4. Козленко В. Н. Проблема креативності личности [Текст] / В. Н. Козленко // Психология творчества. – М., 1990. – № 3. – С. 131–148.
5. Міщик Л. І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти [Текст] / Л. І. Міщик; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя: Промінь, 1997. – 370 с.
6. Психология творчества [Текст] / под ред. Я. А. Пономарева. – М.: Наука, 1990. – 224 с.
7. Петришин Л. Й. Формування креативності майбутніх соціальних педагогів: теоретико-методичний аспект [Текст]: монографія. – Тернопіль: Видавництво «Астон», 2014. – 400 с.
8. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології [Текст]: навч.-метод. посіб. для студ. ВНЗ / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.